

DigDag

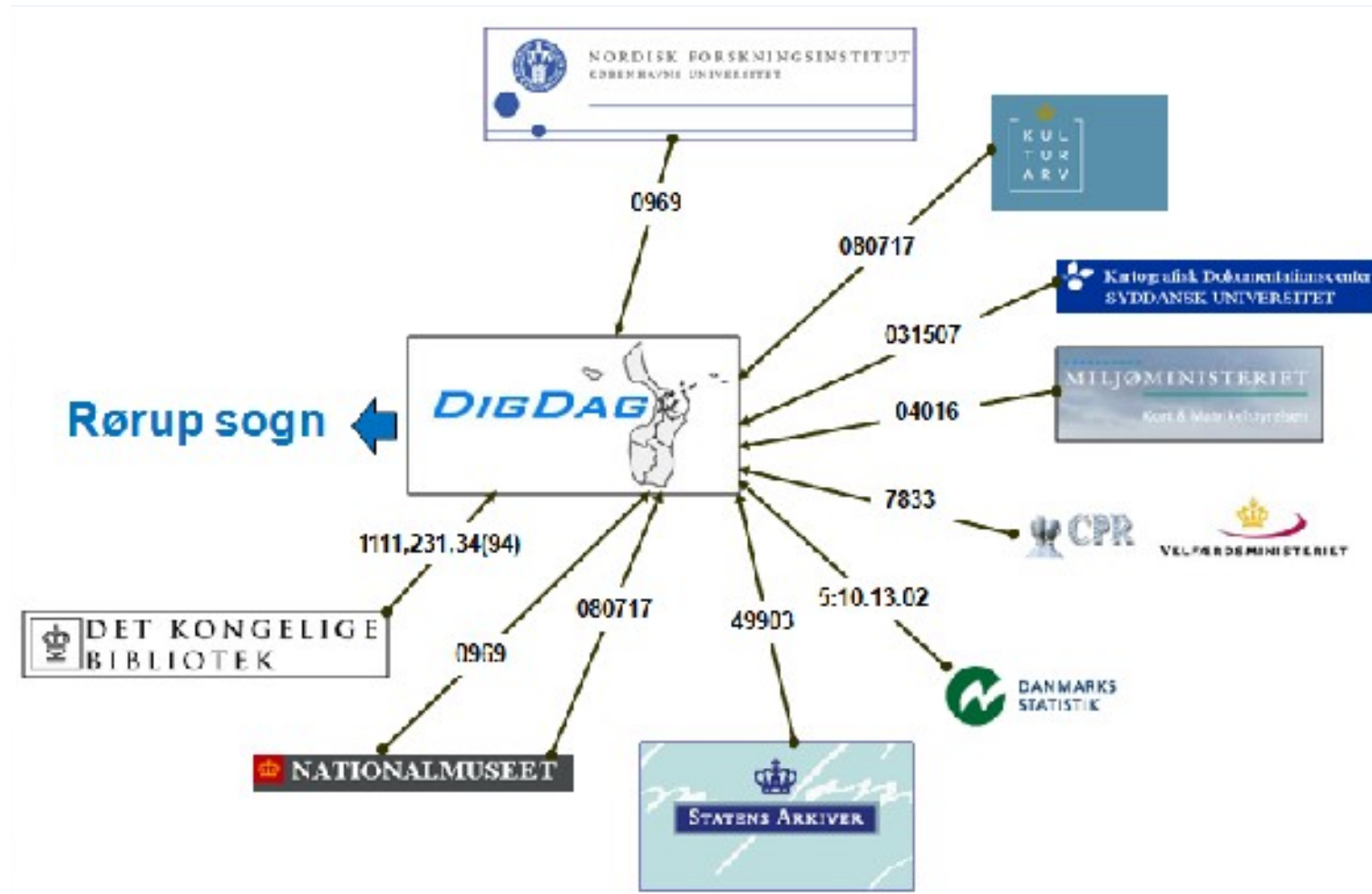
Digitalt atlas over Danmarks historisk-administrative geografi
- et *redskab* til webformidling?

Bo Nissen Knudsen
Nordisk Forskningsinstitut
Afdeling for Navneforskning

Hvorfor behov for ny forskningsinfrastruktur?

Forskellige institutioner bruger forskellige topografiske koder

Hvorfor behov for ny forskningsinfrastruktur?

Problemet med administrativ geografi fra en meget praktisk vinkel

Hvad nu hvis man skal visualisere rent kommercielle data - f.eks. salgsdata for landbrugsvarer over en længere periode?

Hvorfor behov for ny forskningsinfrastruktur?

DigDag og franske oste

Salgsdata for franske oste i Danmark - hvordan kunne de være organiseret?

1. Pr. *region*

- men regionerne findes først fra 2007

2. Pr. *amt*

- men amterne ophørte i 2007

- og hvorfor inkluderede Københavns Amt ikke København fra 1970-2007?

3. Pr. *handelsområde og handelsdistrikt?*

- men hvad i alverden dækker dét nu over?

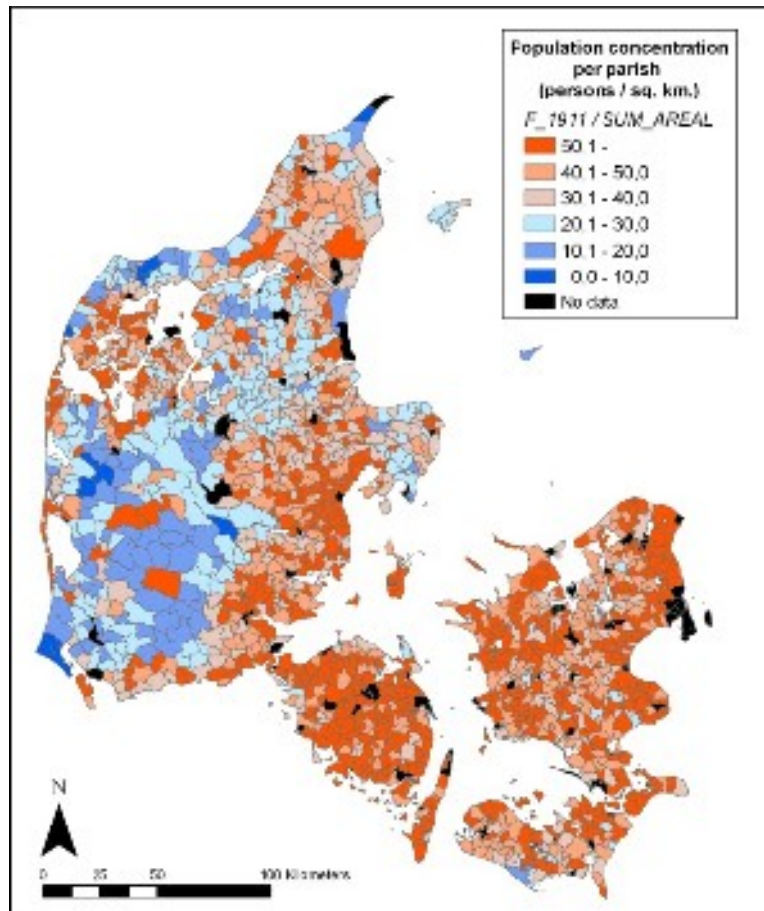
- og eksisterede de virkelig kun fra 1955 til 1960?

Der er brug for et værktøj der kan 'oversætte' mellem de varierende administrative enheder.

Hvorfor behov for ny forskningsinfrastruktur?

DigDag til formidling af historisk forskning – f.eks. i folketællinger 1787-1911

Mange typer arkivmateriale er topografisk ordnet

Folketællinger kan være et eksempel. Andre er arkæologiske fund, sundhedsdata, historiske varepriser osv.

Sprogligt materiale, såsom historiske stednavne og dialektoptegnelser, er ligeledes et eksempel

DigDag-infrastrukturen tillader at man kan lade disse data 'tale sammen' på tværs af institutionelle grænser.

DigDags fornemste opgave: datasamling

Grundlæggende tre datasamlinger - som ikke findes andetsteds:

- Enheders **levetid og indbyrdes relationer**
- Enheders **geografiske udstrækning** over tid
- Enheders **navne** - og ikke mindst alle de andre navne!
- Navne fra *Danmarks Stednavne*
- Navne fra Afdeling for Navneforsknings database
- Navne fra SNSOR
- 'Navne' på enheder

Tilgængeliggørelsen er bestemt *ikke* færdiggjort! Men:

Data stilles til rådighed ad to veje:

- 1: Webservices (usynlig motor i andres systemer).
- 2: Portal (synligt *proof of concept* - som også er nyttig i sig selv)

Hvilke administrative enheder findes i databasen?

**Omkring 50-70 forskellige enhedstyper
(afhængigt af hvordan man skelner):**

- 1. Ejerlav** (den grundlæggende byggesten)
  - 2. Sogne, provstier, stifter** (den kirkelige inddeling)
  - 3. Kommuner** (i historiske varianter som sognekommuner, købstadskommuner, primærkommuner, storkommuner etc.)
  - 4. Herreder, amter og regioner**
  - 5. Valgkredse** (folketingskredse, stænderkredse etc.)
- ...
- Lægelig inddeling** (fysikater, lægekredse etc.)
- Retslig inddeling** (birker, retskredse, forligskredse etc.)
- Statistiske inddelinger** (landsdele, handelsområder etc.)
- ... etc.

Ikke mindst er det oplagt at tænke dem ind i en Trap6!

Hvordan kan de her enheder så vises
Hvad er enhedernes geografi bygget op af?

De fleste administrative enheder i Danmark kan 'bygges' med ejerlav som den grundlæggende byggeklods

- DigDag rummer ca. 9.000 ejerlav i deres historiske varierende udstrækning: **19.489 versioner** i alt.
- Suppleret med **3.211 'geobyggeklodser'** – kortpolygoner konstrueret hvor ejerlavene ikke slog til (f.eks. hvor enheder er mindre end ejerlavene eller ikke følger ejerlavsgrensene)

Eksempel: Amter består af kommuner, som består af sogne, som består af ejerlav.

Ved at kortlægge *relationerne* mellem enhederne, kan man nu kortlægge de større enheders historiske geografi.

Hvilke enhedstyper kan *ikke* vises på denne måde
Og hvorfor findes de ikke i databasen

Ærgerligeste udeladelser i DigDag:

1. Postdistrikter

Siden introduktionen af postnumre i 1967 kender vi dem nogenlunde – men de følger ikke ejerlavsgrenser. Det er tvivlsomt om de kan kortlægges specielt nøjagtigt før 1967.

2. Skoledistrikter

De skifter ofte – men det er svært at finde kilder til dem, og i øvrigt følger de heller ikke ejerlavsgrenser.

...

...

Jordmoderdistrikter (kan nok kun kortlægges i punktform)

Hjemmeværnets inddeling (hærhjemmeværnsdistrikter, hjemmевærnsflotiller, totalforsvarsregioner etc. – blev omlagt midt i projektperioden)

...

Hvordan søger man uden at være en haj til kort?

Stednavne i databasen

Stednavne er den primære indgang til tekstbaseret søgning

- Der er omkring **300.000 stednavne** i databasen – nogle er navne på administrative enheder, men en stor del er navne på arealer *inden for* enheder, f.eks. gårde, marker, høje, skove etc.
- Der er over **1.000.000 historiske varianter** af stednavnene, primært taget fra stednavneudgivelsen *Danmarks Stednavne*, kortdatabaser og Afdeling for Navneforsknings database. Ved at indeholde historiske varianter styrkes muligheden for at få det rigtige søgeresultat.
(NB! Denne integration er ikke på plads endnu!)

Stednavne i databasen

Lokalisering af navnene - et væsentligt forbehold

- *Danmarks Stednavne* rummer ca. 113.000 navneartikler
- SNSOR-databasen fra KMS/Geodatastyrelsen rummer ca. 120.000 navne på kort (som kan lokaliseres præcist)
- Omkring 40-50.000 navne (primært naturnavne) fra *Danmarks Stednavne* findes ikke i SNSOR-databasen. De er i første omgang kun lokaliseret via *Danmarks Stednavne* - til det geometriske centrum for en enhed (oftest sogn eller ejerlav).

Og lad os så kigge på hvad der ligger på nettet...

DigDag-projektet 2009-2012

Deltagende institutioner – og en tak til vores sponsor!

Projektkonsortium

- Statens Arkiver (projektejer)
- Københavns Universitet
- Nordisk Forskningsinstitut
- SAXO-instituttet
- Skov og Landskab
- Kort & Matrikelstyrelsen (nu: Geodatastyrelsen)
- Syddansk Universitet
- Nationalmuseet
- Det Kongelige Bibliotek
- Kultur(arvs)styrelsen

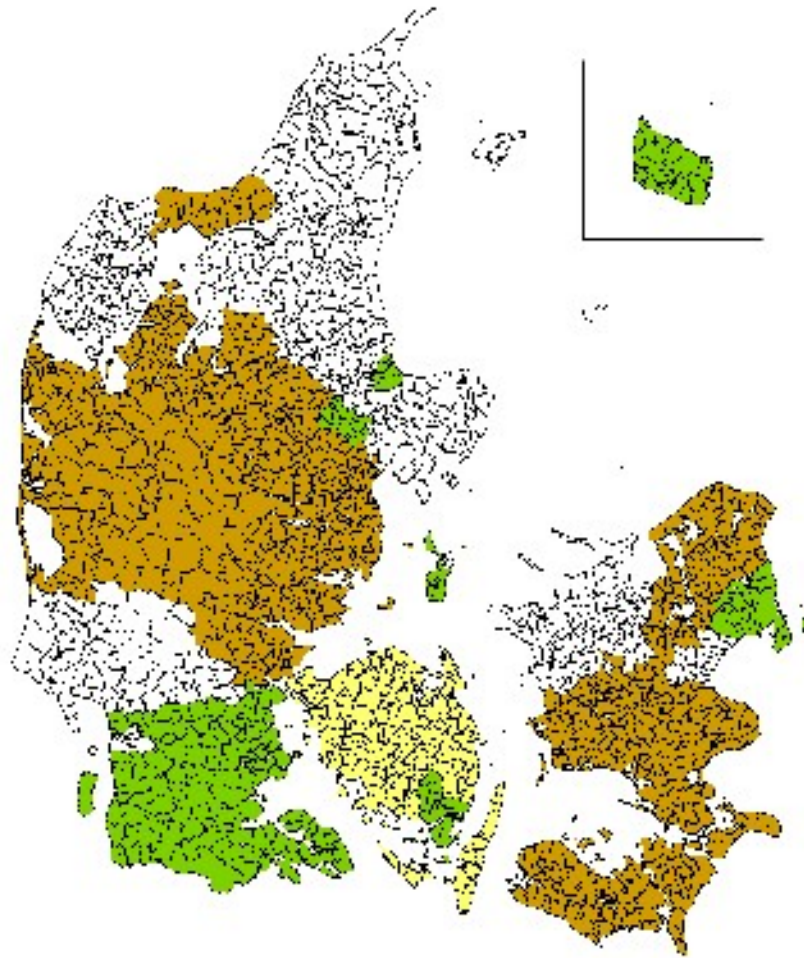
Projektperiode: juni 2009 – september 2012

Finansiering: Forsknings- og innovationsstyrelsen, den nationale pulje for forskningsinfrastruktur

Bogudgivelsen *Danmarks Stednavne* fra 1922 og frem

Dækningen af landet med forskellige navnetyper

Gul: Kun bebyggelsesnavne er udgivet

Brun: Bebyggelsesnavne og et udvalg af naturnavne er udgivet

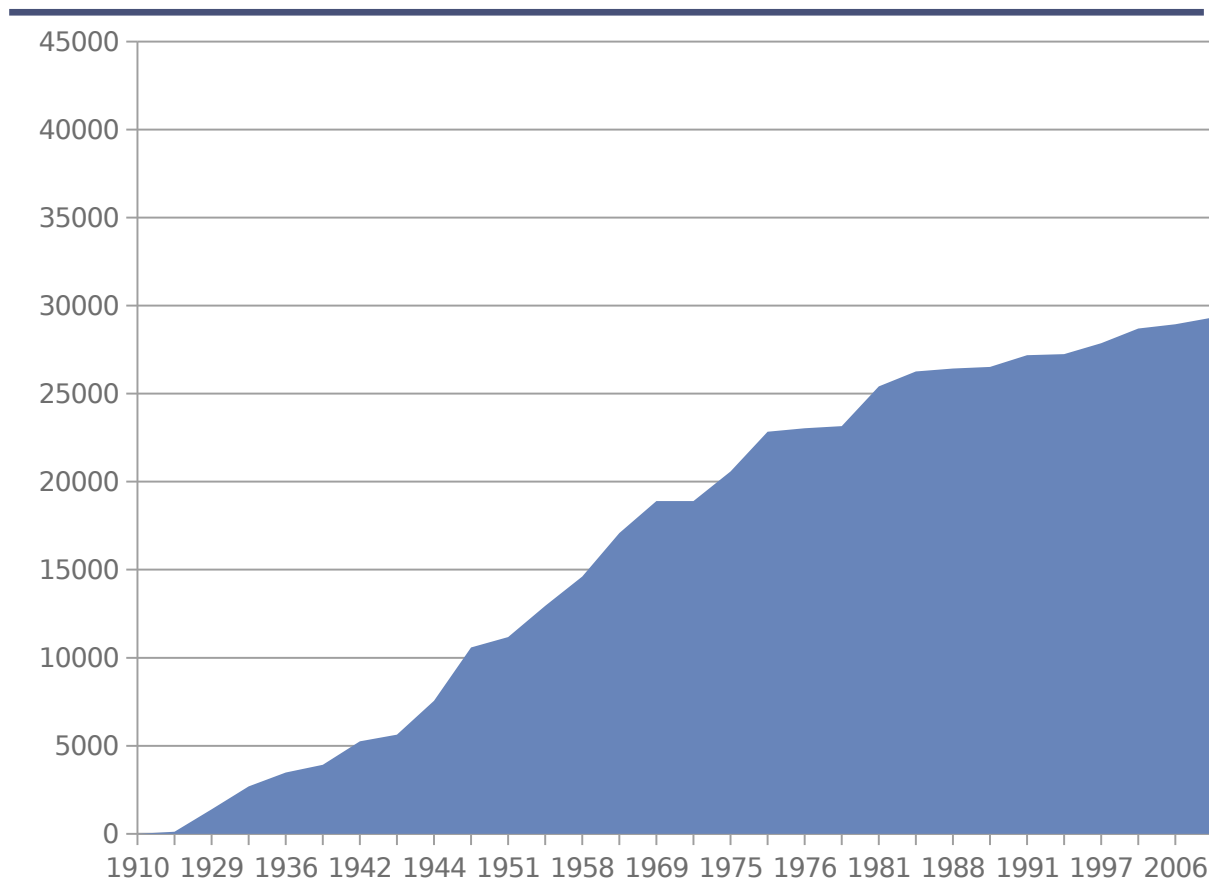
Grøn: Bebyggelsesnavne og naturnavne er udgivet

(Enkelte bind medtager forskellige former for urbane navne, somme tider kategoriseret som sådan, somme tider ikke)

Bogudgivelsen *Danmarks Stednavne* fra 1922 og frem

Geografisk progression i udgivelsen af stednavne

Danmarks areal:
ca. 42.555 km²

Udgivet i 2011:
ca. 29.314 km²

Mest intensiv
progression i
dækningen under
publikationen af
underserien
*Sønderjyske
Stednavne* (1933-
1944)

Aftagende
progression siden
omkring 1980

Bogudgivelsen *Danmarks Stednavne* fra 1922 og frem

Tætheden i gårde i Chr. V's matrikel vs. tætheden i udgivne navne

